

ZA NAŠE SELO

POSljedICE ZAOSTAJANJA POSTELJICE KOD KRAVA

Pod posteljicom razumijevamo organe (placenta, plodne ovojnice i pupkovinu), kojima je zadaća, da plod, koji se razvija i raste u maternici, opskrbljuju hranjivim tvarima i da ga zaštićuje od različitih štetnih utjecaja. Kad plod dozri i izađe iz maternice, postaje posteljica nepotrebna, pa se tada i ona izdvaja i izilazi. Normalno ona izilazi kod govečeta za 3—8 sati, a kod malih preživača za 1—2, a najdulje za 4 sata. Zaostane li dulje od naprijed navedenog vremena, tada tu pojavu nazivljemo »zaostajanje posteljice« ili kako narod veli, krava se nije očistila. Najčešće zaostaje posteljica kod preživača.

Uzroci, zašto se zadržava posteljica, različiti su. Kadšto leži razlog u mehaničkoj zapreci (na pr. grljak maternice prerano se zatvara), kadšto pak maternica se preslabo ili uopće ne steže, a najčešće se ovojnice nisu mogle odlupiti od maternice (na pr. ako su sraštene nakon kakove upale).

Znakovi zadržavanja posteljice očituju se u tome, što iz rodnice i stdnice obično izviruje dulji ili kraći, deblji ili tanji dio posteljice, no katkad iz nje ne izviruje ništa. Opće zdravstveno stanje ne mora u početku biti poremećeno. To se dešava, kad porođaj nije bio težak, pa nisu gnječeni ili ozlijeđeni porođajni putovi, odnosno nisu onečišćeni ili zaraženi. Jedino bi se moglo primijetiti da je krava zgrbljena i da se povremeno napinja s iscjetkom. No poslije gube životinje tek, ne preživaju, predželuci se slabo stežu, dolazi katkad i do proljeva i groznice, a količina mlijeka smanjuje se. Posteljica stane gnjiti pod djelovanjem bakterija, a to se zbiva ljeti brže i jače, te se po cijeloj staji širi odvratni miris. Posteljica pak poprima prljavu boju, postaje krhka i lako se kida. Ona nadalje podražuje sluznicu rodnice, koja je stoga u donjem dijelu često jako upaljena, ponekad i obamrla, a može izazvati i teže posljedice. Naročito se to događa, ako obrambeni procesi organizma ne zahvate pravodobno i u potrebnoj mjeri. Tom prilikom ugiba do 30% životinja od otrovanja krvi, te ih treba priklati.

Znaci bolesti, trajanje i završetak zavise o tome, koliko se vremena zadržava posteljica, pa o tome, da li je porođajni kanal i maternica zaražena odnosno oštećena. Tako na pr. izađe li posteljica sama po sebi već u prva tri dana, nastaju komplikacije dosta rijetko, kao što su lakše upale maternice (katari). Izbaci li se posteljica tek nakon 4—9 dana, tada se obično razvije dugotrajni katar maternice, ili dapače gnojna upala, praćena poremećajima probavnih organa, sa smanjenom muznošću, a ponekad dolazi do prolazne ili trajne jalovosti. No, ako se posteljica zadržava preko 9 dana, nastaju redovito teži poremećaji općeg zdravstvenog stanja, a i teže upale maternice. Osim toga krave mršave jako unatoč dobroj hrani, a često su povrh toga dulje vrijeme ili trajno neplodne.

Da predočimo gospodarsko značenje te bolesti, treba uzeti u obzir, da od oteljenih krava zadržava posteljicu njih 3—5%. Nadalje možemo se poslužiti i statističkim podacima, koje su prikupili neki istaknuti stručnjaci i procijenili, da od tih bolesti ugiba ili bude prisilno zaklano 30% životinja, daljih 20% boluje dulje vrijeme i ostaje neplodno i nerentabilno, a 50—60% oteljenih boluje kraće vrijeme uz prolazne smetnje u proizvodnosti (na pr. slabija muznost) i povremeno su neplodne; preostalih pak 15—20% krava teli se bez ikakvih štetnih posljedica.

Kod ovaca i koza, znakovi zadržavanja posteljice, a i posljedice jednake su onima kod goveda. No kod njih treba to prosuđivati kao težu bolest, ako je to posljedica omekšanja kostiju ili kojih drugih bolesti nedovoljne ishrane. Osobito se pak prosuđuju kao nepovoljni oni slučajevi, koji su praćeni kljenu-tima (uzetostima). Povrh toga treba znati, da ovce sa zadržanom posteljicom često stradaju od rošca (tetanusa) i od plinovitih edema.

Kad liječimo preživače, koji su zadržali posteljicu, služimo se različitim metodama, koje u osnovi idu za tim, da uklone posteljicu, ili da suzbiju zarazu maternice klicama, ili da pospješe uvlačenje i normaliziranje mater-nice, i konačno, da poboljšaju opće zdravstveno stanje životinje. No kako su sve ove metode čisto medicinski zahvati, treba ih prepustiti stručnjaku i prizvati ga što prije.

I sami stočari mogu pripomoći suzbijanju ili sprečavati pojavu zadržavanja posteljice. Tako ne valja potkraj steonosti dopustiti da steone životinje naporno rade ili da se preseljavaju u druge krajeve. U hrani treba im do-voljno vapnenih soli. Bređe životinje treba ispravno hraniti, t. j. ne davati im prevelike količine silosne hrane, pivskog tropa ili sladnih klica, nego samo punovrijednu hranu. Steone životinje treba puštati što više na slobodu, t. j. ne valja ih držati mnogo, a pogotovo stalno u staji. Kako do zadržavanja posteljice dolazi i zbog zaraze ovojnice i maternice zaraznim klicama za vrijeme teljenja — a to se dešava naročito ako je ono teško i dugotrajno — treba roditeljama pomagati što prije, u što čistim uvjetima, i što stručnije. Ne valja dopuštati nestručnjacima da predugo pomažu. Ne smijemo isto tako smetnuti s uma ni t. zv. specifične zarazne bolesti rodnih organa (na pr. bru-celozu). Svakako ne smijemo zaboraviti, da se mogu zaraziti i ljudi, koji po-mažu kod porođaja ili kod vađenja posteljice, naročito, ako je nagnjila. Ovi pomagači mogu se zaraziti ne samo po rukama, nego mogu svoju nepažnju platiti i glavom.

Prof. dr. Milan Štezić

PROPUGH I PREHLADA

Često puta dovodimo u vezu neko oboljenje s propuhom, kojem smo neposredno prije toga bili izloženi. Mnogi smatraju, da je baš propuh uzrok bolesti, a drugi opet tvrde, da propuh sam po sebi ne može škoditi ni izazvati bolest. Što je zapravo istina? Može li propuh škoditi, da li je propuh uzrok bolesti? Propuh može škoditi, ali nije uzrok bolesti, nego samo pogoduje ne-kim bolestima da se pojave i izbiju.

Kod niske temperature zraka u našoj okolini dolazi redovito do pojačanog gubitka tjelesne topline s površine našeg tijela. Tijelo se stalno oslobađa suviše topline preko kože i dišnih putova, ali ako je taj gubitak veći od tog normalnog suviška, onda to nije više povoljno za naš organizam. Time se naime smanjuje otporna snaga organizma, koja je inače potrebna da ga čuva od raznih vanjskih nepovoljnih faktora, koji mogu izazvati neko oboljenje. Naročito se smanjuje otpornost protiv zaraznih klica, koje često prodiru u naše tijelo, ali ne mogu izazvati bolest, dok je tijelo dovoljno otporno da spr-iječiti razmnažanje tih klica i njihovo pogubno toksično djelovanje. Ako je osim toga zrak jako vlažan, onda je gubitak topline još brži i veći. Isto tako, ako se oznojeni izložimo djelovanju hladna zraka ili ako imamo na sebi mokru ili vlažnu odjeću i obuću, ako nam je kosa mokra, ako smo još vlažni nakon

kupanja i slično, onda to pospješuje gubitak topline i smanjuje našu otpornu snagu, ako taj gubitak nije poželjan.

Ako niska temperatura djeluje samo na ograničeni dio tijela, ako ona dolazi s jedne strane, onda to teže podnosimo, nego ako je čitava okolina jednoliko hladna, a niska temperatura djeluje jednako na čitavo tijelo, na čitavu površinu tijela. To se dešava kod t. zv. propuha. Propuh je strujanje hladna zraka (obično u zatvorenoj prostoriji) u jednom pravcu, i tom prilikom manje se ohlađuje površina čitavog tijela, a više jedna ograničena površina. Slično se događa i kad sjedimo na hladnom kamenu ili imamo mokre noge ili ležimo na mokroj zemlji, gdje se opet ohlađuje samo jedan dio tijela, što također može pogodovati da izbije koja bolest. Prema tome ne možemo smatrati, da su ovakova oboljenja uzrokovana ohlađivanjem čitavog tijela ili pojedinih dijelova, nego ta ohlađivanja stvaraju za naš organizam nepovoljno stanje, koje smanjuje njegovu otpornost, a to pogoduje pojavi bolesti, koja se bez toga ne bi bila pojavila. Čovjek na pr. često nosi u svojim dišnim putovima klica nekih zaraznih bolesti, pa ipak ne oboli, dok živi u normalnim i povoljnim prilikama. Ako pak mimo svog običaja iziđe iz tople sobe u hladnu vlažnu noć, može ujutro osvanuti s gripom, anginom ili oboljeti od druge još teže bolesti. Ovdje hladan, vlažan zrak nije bio uzrok oboljenja, nego je on djelovao na sluznicu dišnih putova, smanjio njihovu otpornu snagu, a nazočne klice iskoristile su to da se razmnože i izazovu katar sluznice i daljnji razvitak zaraze.

Ako se radi o djelovanju hladnog zraka na dišne putove, može doći do raznih bolesti dišnih putova, od lakših bronhitisa i angina do difterije, šaraha, upale pluća i drugih težih bolesti, sve do početka tuberkuloze. Vrsta bolesti zavisi od toga, kakove su se klice našle u tom času u dišnim putovima ili su u to vrijeme tamo dospjele.

Zbog djelovanja niske temperature odnosno zbog pojačanog gubitka tjelesne topline mogu oboljeti i drugi dijelovi tijela i organi. Na pr., ako sjedimo na hladnom kamenu može doći do upale mokraćnog mjehura ili drugih organa u tom području (osobito kod žena), gdje samo ohlađivanje nije uzrok nego tek pogodovno stanje za razvitak zaraze, kad su klice već tu. Niska temperatura, pogotovo kod velike vlage zraka, pogoduje također pojavi ili pogoršanju reumatičnih i nervnih bolesti iz sličnih — gore spomenutih — ili drugih uzroka, koji smanjuju otpornost tijela kod ohlađivanja.

Nepovoljno djelovanje niske temperature zraka na naše tijelo znatno se pojačava, ako je zrak u pokretu. Jače strujanje zraka, što zovemo jačim ili slabijim vjetrom, obično nam ne škodi, dapače može da bude veoma ugodno i korisno, ako za vrućih, sparnih ljetnih dana olakšava tijelu da se oslobađa suviška tjelesne topline. Međutim, ako smo u hladnoj okolini nešto duže vremena izloženi djelovanju makar i laganog povjetarca, pogotovo ako smo znojni, mokri, pokisli i slično, to može nepovoljno utjecati na otpornu snagu našeg organizma i pogodovati da on oboli. Naročito štetan može biti pravi propuh. Taj propuh kadšto brzo osjetimo i lako se sklonemo. Drugi put ga ne opažamo, ako je strujanje zraka neprimjetno. Ne moramo baš sjediti između dva otvorena prozora ili između prozora i vrata, kad je temperatura zraka izvan prostorije znatno niža nego u prostoriji, pa da osjetimo propuh, nego će strujanje zraka biti prilično jako i kod zatvorenog prozora i vrata, i mi možemo to osjetiti, ako sjedimo do prozora ili vrata. Kadšto je dovoljno da spavamo do vanjskog zida u ugrijanoj prostoriji, pa da osjetimo strujanje hladna zraka od zida, kroz sitne pore u zidu, kao neugodan propuh.

Prema tome činilo se, da je propuhu nemoguće izbjeći, jer smo na svakom mjestu, svakog čaka izloženi. No znamo, da svi ljudi nisu jednako osjetljivi na propuh i na razne prehlade, pa čak to i poriču. Imaju krivo. Propuh postoji i opasnost od propuha postoji, ali samo za one, koji nisu otporni prema njemu ili koji su naročito osjetljivi na nj.

Kako ćemo priviknuti tijelo da bude otporno prema propuhu, kad mu već ne možemo tako lako izbjeći? U prvom redu ispravnom njegovom kožu, redovitim pranjem — ljeti i zimi — u hladnoj vodi svakog dana bar do pasa. Na to se moramo naučiti već od ranog djetinjstva, a ako smo to propustili, onda počnimo prvog ljeta i nastavimo bez prekida u zimu. Treba se osim toga postepeno privikavati na lakše propuhe, a to će nam biti mnogo lakše, ako smo pranjem u hladnoj vodi privikli kožu, da se brzo i lako privikava nagloj promjeni temperature u našoj okolini. Svakako je probitačno, da se bez potrebe ne izlažemo propuhu, pogotovo ako smo mokri, znojni, umorni, a naročito u hladno godišnje doba, kad je opasnost od bolesti zbog ohlađivanja tijela mnogo veća.

Prim. dr. Eugen Nežić

VIJESTI

Sastanak o kadrovima u mljekarstvu

17. II. o.g. održala je Sekcija za Hrvatsku Stručnog udruženja mljekarskih organizacija Jugoslavije u dogovoru s republičkim odborom Sindikata poljoprivrednih, prehrambenih i duhanskih radnika u Radničkom domu u Zagrebu sastanak o kadrovima u mljekarstvu.

Na sastanku su izneseni referati dr. D. Saladoša, dr. A. Petričića i ing. Lj. Gambenger o dosadašnjem stanju kadrova u NR Hrvatskoj,

o načinu i mogućnostima njihove dosadašnje izobrazbe te o potrebi povećanja kvalificiranih i visokokvalificiranih kadrova u vezi s planiranom rekonstrukcijom i gradnjom novih mljekara, koje s obzirom na kapacitet i suvremenu opremu stavljaju na spomenute kadrove sve veće zahtjeve.

Zaključeno je, da na osnovu diskusije komisija razradi prijedloge o izobrazbi kadrova u mljekarstvu. Ona će stalno na tome raditi, dok se ne riješi to pitanje. K.

IZ DOMAĆE I STRANE ŠTAMPE

Kompleksno nagrađivanje u privrednim organizacijama — Kompleksni način nagrađivanja radnika i službenika u NRH primijenilo je već oko 280 industrijskih i oko 180 poljoprivrednih organizacija, a u siječnju o. g. prešlo je više novih poduzeća na takav novi način nagrađivanja.

Zadaci sindikata u god. 1960. — Jedan od najvažnijih zadataka, koji se postavlja pred sindikate u god. 1960., jest uvođenje kompleksnog načina nagrađivanja u privrednim organizacijama. Sin-

dikati će polaziti sa stanovišta, da one privredne organizacije, koje nisu u god. 1959. ostvarile odgovarajuće povećanje produktivnosti rada u odnosu na god. 1958., ne će moći ići na daljnje povećanje ličnih dohodaka radnika u god. 1960.

Drugi zadatak koji stoji pred Republičkim vijećem SSSJ za Hrvatsku je pitanje izbora za radničke savjete, a zatim zdravstvena zaštita, briga za radnog čovjeka, kao i angažiranje kod rješavanja raznih problema u mnogim granama privrede.